

úvodník

VZDĚLÁVÁNÍ V PSYCHIATRII

Vážené kolegyně a vážení kolegové,

stojí předemnou nelehký úkol – napsat úvodník na téma „vzdělávání v psychiatrii“, a to tak, abych do věci nevněsł více zmatků, než v nich aktuálně je, a zároveň abych zachoval jistou míru slušnosti. Začnu osobně – před lety jsem se chystal na druhou atestaci z psychiatrie. Najednou se změnilly podmínky specializačního vzdělávání a já jsem zjistil, že přechodné období skončí půl roku před tím, než k atestaci můžu jít. „Tak nebudu mít dvě atestace,“ říkal jsem si a zůstával jsem klidný; ale jen do té doby, než mi vysvětlili, že změnou podmínek mi neplatí ani první atestace, a jestli chci mít plnohodnotné vzdělání, musím odejít na půl roku na stáže mimo kliniku, doplnit si znovu kurzy atd. Nakonec to, jak všichni tušíte, dobře dopadlo. Nicméně tato zkušenost mě vede při mé účasti na systému specializačního vzdělávání dnes. A bohužel zjišťuji, že přes veškerou snahu udržet podmínky co nejstálejší a nejjednodušší, působením mnoha sil, které je obtížné, resp. nemožné koordinovat, je výsledek téměř opačný.

Od roku 2005 vzniká téměř s dvouletou periodou vždy nový specializační program, s odlišným obsahem, délkou trvání, odlišnou strukturou základních a nastavbových oborů, s odlišným systémem řízení, praktického provádění, různými seznamy akreditovaných pracovišť, kde je možné se vzdělávat, i způsoby ukončování, tj. atestačních zkoušek. Naštěstí obvykle existují přechodná období, která umožňují vzdělávat se podle započatých programů, je ale možné dokončit vzdělání i podle novějších programů. Proto existuje paralelně možnost atestovat podle několika vzdělávacích programů, uchazeč se může rozhodnout až v době podávání přihlášky, což zvyšuje nároky na administrativní zajištění a garant vzdělávání při schvalování naplnění vzdělávacího programu žongluje s několika dokumenty plnými tabulek a nekompatibilních informací zároveň.

V roce 2017 vyšly aktuální vzdělávací programy. Ten pro psychiatrii se rodil v poměrně velkých bolestech, přestože jsme měli poměrně jasnou představu, jak by měl vypadat: nedělat žádné změny zaběhlého systému, jen doplnit kurz psychofarmakologie a EKT, měli jsme i rychlou schodu s pedopsychiatrií, se kterými teď sdílíme společný kmen, s představiteli fakult, mladých psychiatrů, odborné společnosti. Do toho však průběžně vstupovaly různé požadavky ministerstva, promítaly se do toho spory z jiných oborů i představy zájmových či profesních skupin. Z těchto důvodů bylo nutné rozdělit vzdělávání na dvě části – do kmene a po kmene, tyto dvě části vzdělávacího programu také vyšly vyhláškami nezávisle na sobě, vejít se do pevně stanoveného počtu hodin na teoretické kurzy, zastřešit základní vzdělávání v psychoterapii hlavičkou kurzu základů psychiatrie, opustit představu psychoterapeutického výcviku jako součásti vzdělávacího programu v psychiatrii, protože ministerstvo neumožňuje vzdělávání u jiných než veřejnoprávní smlouvou pověřených organizací (tj. u lékařských fakult a IPVZ a ne u výcvikových institutů) atd. V některých jiných oborech medicíny bylo velmi obtížné najít shodu, jak má vzdělávací program vypadat, přitom bylo nutné vydat nové programy v celé medicíně naráz. I proto dostala příprava vzdělávacích programů jako celku zpoždění, které se přeneslo do startu celého systému, a překročila se naplánovaná přechodná období – což dnes činí nemalé potíže.

Nové vzdělávací programy přinášejí do zaběhlého systému mnoho změn, na které si musíme zvyknout. Praxi je možné vykonávat jen na akreditovaných zdravotnických pracovištích. I když má nemocnice akreditaci pro uskutečňování předchozího vzdělávacího programu, musí získat akreditaci i pro vzdělávací program nový. Naštěstí se prodlužuje trvání akreditace na předchozí vzdělávací programy na dalších 10 let. To je důležitá informace, protože akreditaci zdravotnického zařízení je nutné u Ministerstva zdravotnictví obnovovat, a pokud se tak z jakéhokoliv důvodu nestane – např. nemocnice zapomene v termínu požádat nebo není

ustanovený schvalovací orgán MZ – a dojde k přetržce v akreditaci, není praxe v takto postiženém zařízení uznána a uchazeč si musí praxi na akreditovaném pracovišti doplnit. Že se to několikrát v našem oboru stalo a MZ praxi neuznalo, je smutný fakt. Komplikace v současné době nastala díky tomu, že se nepodařilo v přechodném období (tj. do 30. 4. 2019) přidělit akreditaci mnoha zdravotnickým zařízením. Lékaři zařazení do oboru mezi 1. 7. 2017 a 8. 10. 2018 mají započtenou dobu vzdělávání až do 30. 4. 2019 jako praxi v akreditovaném zařízení, o uznání praxe po tomto datu do data přiznání akreditace je nutné individuálně požádat MZ. Lékaři zařazení po 8. 10. 2018 musejí žádat MZ o uznání praxe v neakreditovaném zařízení na celou dobu své praxe. Je přislíbena vydání technické novely, která by přechodné období prodloužila, její vydání se však očekává až v červenci 2020, tj. až po konání jarního kola zkoušek po kmeni.

Zkoušky po kmeni jsou další nový prvek nových vzdělávacích programů. V zásadě se vracíme k systému dvou atestací. Po složení zkoušky po kmeni, která bude prakticky orientovaná, tj. otázky se budou týkat praktického vedení pacienta, základů diagnostiky a terapie, získá absolvent kompetence vykonávat činnosti běžné klinické praxe. To je důležité i proto, že po kmeni bude možné pokračovat v předatestační přípravě v zásadě v jakémkoliv typu psychiatrického zařízení, včetně ambulancí. Zkracuje se tak doba, kdy bude moci být lékař zaměstnaný v ambulantní praxi, což by mělo posílit chybějící kapacity v tomto segmentu psychiatrické péče. Zkoušky po kmeni budou zkoušené na lékařských fakultách (uchazeč zkoušku vykonává na té fakultě, na které je registrován), ve dvou termínech ročně, rozbíhají se v letošním roce. Pro náš obor je další komplikací skutečnost, že vzdělávání v teoretických kurzech je možné jen na lékařských fakultách a IPVZ. Protože jde o nové kurzy, které zatím neběžely, čekalo se na jejich akreditaci u MZ – a zde byla situace podobná jako u akreditací zdravotnických zařízení pro praktickou část výuky. Nicméně v tuto chvíli už jsou všechny kurzy akreditované a lékařské fakulty je průběžně pořádají.

Vzhledem k délce úvodníku se nebudu dále rozepisovat o situaci kolem nástavbových atestací ani kolem vzdělávání v psychoterapii pro psychiatry. Ta je velmi neutěšená. Výbor Psychiatrické společnosti však intenzivně jedná s dalšími odbornými společnostmi a Ministerstvem zdravotnictví tak, abychom se v nejbližší době dočkali rozběhnutí možnosti vzdělávat se i v těchto oblastech.

Závěrem snad lehce optimisticky – systém se začíná reálně rozbíhat a v letošním roce už by mělo být možné nejen se podle nového systému vzdělávat, ale i skládat zkoušky po kmeni. Aktuální informace jsou zveřejňovány na internetových stránkách Ministerstva zdravotnictví a jednotlivých lékařských fakult. Doufáme, že nás v nejbližší době nečeká žádné další vylepšování systému vzdělávání; snad bude prostor pro to, aby se právě zaváděný systém usadil tak, že každý ze zúčastněných bude vědět, jaká je jeho role a co se od něj čeká, a všechno už pobeží v mezích možností hladce. To nám všem ze srdce přeji.

*prof. MUDr. Tomáš Kašpárek, Ph.D.
Kasperek.Tomas@fnbrno.cz*